

T.C.
ANAYASA
1. Bölüm

Esas No: 2014/4926
Karar No: 2020/
Karar Tarihi: 09.01.2020

ANAYASA MAHKEMES N N 9/1/2020 TAR HL VE 2014/4926 SAYILI
KARARI (B REYSEL BA VURU)

(2709 S. K. m. 17) (5237 S. K. m. 25, 81, 86, 87, 256) (765 S. K. m. 49, 228, 448, 452, 456, 457, 458)
(6216 S. K. m. 50) (ANY. MAH. 17.07.2014 T. 2012/848 E.) (ANY. MAH. 18.09.2013 T. 2012/969 E.)
(ANY. MAH. 26.03.2013 T. 2013/1177 E.) (ANY. MAH. 06.10.2015 T. 2013/7812 E.) (ANY. MAH.
24.01.2018 T. 2014/15732 E.) (ANY. MAH. 17.09.2013 T. 2012/752 E.) (ANY. MAH. 16.07.2014 T.
2013/6319 E.) (ANY. MAH. 16.09.2015 T. 2013/4668 E.) (ANY. MAH. 18.09.2013 T. 2012/1017 E.)
(ANY. MAH. 16.12.2015 T. 2013/6574 E.) (ANY. MAH. 07.06.2018 T. 2014/8875 E.) (ANY. MAH.
07.11.2019 T. 2016/12506 E.)

RGT: 19.02.2020
RG NO: 31044

B R NC BÖLÜM

KARAR

EHMUS ALTINDA VE D ERLER BA VURUSU

Ba vuru Numarası: 2014/4926

Karar Tarihi: 9/1/2020

Ba kan: Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler: Serdar ÖZGÜLDÜR

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Yusuf evki HAKYEMEZ

Raportör: Murat İter DEVEC

Muharrem İhan KOÇ

Ba vurucular: 1. ehmus ALTINDA

2. Salahattin ALTIN

3. Sevgül ÖZTÜRK

4. eyhmus BULUT
5. Mukadder OKUT
6. Dilek B NGÖL
7. Nuriban ÖZTÜRK
8. Heremsi ÖZTÜRK
9. Betül ÖZTÜRK
10. Faruk ÖZTÜRK

Vekili: Av. Nahit EREN

I. BA VURUNUN KONUSU

1. Ba vuru, güvenlik güçlerinin haksız ve orantısız silahlı güç kullanımı sonucu bazı ki ilerin ölüp bazı ki ilerin yaralanması ve bu olay hakkında yürütülen ceza soru turmasının etkisizli i nedeniyle ya am hakkının ihlal edildi i iddiasına ili kindir.

II. BA VURU SÜREC

2. Ba vuru 8/4/2014 tarihinde yapılmı tır.
3. Ba vuru, ba vuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmu tur.
4. Komisyonca ba vurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmi tir.
5. Bölüm Ba kam tarafından ba vurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmi tir.
6. Ba vuru belgelerinin bir örne i bilgi için Adalet Bakanlı ına (Bakanlık) gönderilmi tir. Bakanlık, görü ünü bildirmi tir.
7. Ba vurucular, Bakanlı ın görü üne kar ı süresinde beyanda bulunmu tur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Ba vuru formu ve eklerinde ifade edildi i ekliyle ve Ulusal Yargı A ı Bili im Sistemi (UYAP) aracılı ıyla eri ilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle öyledir:
9. Ba vuruya konu olay 24/12/1991 tarihinde Diyarbakır'ın Kulp ilçesinde meydana gelmi tir.
10. Ba vurucuların iddiasına göre Kulp-Bingöl kırsalında ya amını yitiren üç terör örgütü mensubuna ait cenazelerin defin i lemleri için aileleri tarafından Kulp ilçesine getirilece i bilgisi üzerine, Diyarbakır 1 Jandarma Alay Komutanlı ınca Hani, Hazro, Lice ve Ergani'de konu lu komando taburlarına ait birlikler ilçe merkezine sevk edilmi tir. Kulp ilçesinde yo un güvenlik önlemi alınımı ve ilçe merkezinin tüm köy, çevre il ve ilçelere ba lantısını sa layan yollar geçi lere kapatılmı tır. İlçeye giri in kapatılması üzerine köy, kom u il ve ilçelerden gelen ki iler Kulp Çayı üstünde bulunan köprüde bekletilmi tir. Güvenlik güçleri ya amını yitiren örgüt mensuplarının defin i lemlerine müsaade etmeyeceklerini belirtip

cenazelerin kendilerine teslim edilmesi talebinde bulunmu lardır. Ailelerin cenazeleri teslim etmemesi dolayısıyla kitle üzerine ate açılmı ve açılan ate sonucu aralarında ba vurucuların yakınları F.B., M.N.A. ve Ö.Ö.nün de bulundu u yedi ki i ölmü , ba vurucu ehmus Altında dâhil olmak üzere birkaç ki i de yaralanmı tır.

11. 24/12/1991 tarihli Olay Ayrıntı Raporu'nda ise olayın gerçekleşme ekline ilkin u tespitlere yer verilmi tir:

“...24 Aralık 1991 günü saat 10.00 sıralarında Kulp ilçesi Hamzalı köyü yolu istikametinden 60 ve 70 araçtan olu an toplam 130 araçlık iki konvoy halinde; 19 ARALIK 1991 tarihinde Bingöl ili Solhan ilçesi kırsal alanında öldürülen PKK terör örgütü mensuplarının öldürülmelerini protesto amacıyla siyasi ve bölücü mahiyette sloganlar atarak yakla ık 1000-1500 ki iden olu an grup ilçe merkezine do ru ilerledikleri tespit edilmi olup toplulu un kontrolü ve gerekli güvenli in sa lanması amacıyla, Kulp ilçesi Hamzalı köyü giri inde gerekli güvenlik ve önleyici tedbirler alınarak, bölücü mahiyette sloganlar söyleyerek ve PKK terör örgütünün renklerinden olu an bayrakları ta ıyarak ilerleyen 1000-1500 ki ilik gruba güvenlik kuvvetlerince, sözlü uyarıda bulunarak; yapmı olduklarının izinsiz toplantı ve gösteri yürüyü ü eylemi oldu u söylenmi , bölücü mahiyette slogan atılmaması istenmi , bunun üzerine mütecaviz grup ta ve sopalarla güvenlik kuvvetlerine saldırarak PKK terör örgütünün bayra nı sembol eden sarı kırmızı ye il renklerden olu an bez bayraklar ile birlikte bölücü mahiyette ... sloganlar attıkları, mütecaviz grubun güvenlik kuvvetlerinin sözlü ikazlarına ra men eylemlerine devam ederek mütecaviz grup içerisinden görevli güvenlik kuvvetlerine ate açıldı ı, bu esnada J. Komd. Çv [M.Y.nin] mütecaviz grup içerisinden açılan ate sonucu olay yerinde ehit oldu u, güvenlik kuvvetlerince mütecaviz grubun kontrolü için havaya uyarı ate i açıldı ı bu esnada mütecaviz grup içerisinden güvenlik kuvvetlerine ate edilmeye devam edildi ini, güvenlik kuvvetlerinin toplulu u kontrol altına aldı nı, arama sırasında konvoy içerisinde bulunan 21 ... plakalı otobüsün sol yan bagajında 19 ARALIK 1991 günü Bingöl ili Solhan ilçesi kırsalında güvenlik kuvvetleri ile girdikleri silahlı çatı mada ölen (1) bayan olmak üzere (4) yasadı ı PKK terör örgütü mensubunun cesedi ile mütecaviz grup ile içerisinden yerlere atılmı muhtelif cins ve çapta toplam (7) adet tabanca, muhtelif çapta 21 bo kovan ve çok miktarda PKK terör örgütüne sembol eden renkli bez parçaları ele geçirilmi tir. Ayrıca mütecaviz grup içerisinden ... [M.N.A.], ... [F.B.] ve ... [Ö.Ö.] ölü olarak bulunmu tur. Gösteri yürüyü ü sırasında (6) göstericinin çe itli yerlerinden yaralandı ı, a ır yaralı olan (3) göstericinin tedavileri yapılması için helikopterle Diyarbakır ili Devlet Hastanesine gönderildi ini, di er yaralıların tedavilerinin mahalli sa lık oca nda yapıldı nı olay sırasında mütecaviz grup içerisinde halkı kı kırtan önderlik yapan güvenlik kuvvetlerine ta sopa ve ate li silahlarla saldırdıkları tespit edilen toplam (59) ahsın gözetim altına alındı nı, olay sırasında Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Ba savcılı na bilgi verildi ini ve Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Ba savcılı nca olaya el konularak gerekli tahkikata ba lanmı tır...”

12. Anılan tespitler, güvenlik güçlerine yapılan saldırılar nedeniyle haklarında yasal i lem ba latılan bazı üphelilerce do rulanmı olsa da sözü edilen ki iler büyük bölümü güvenlik güçlerine ate eden ki iler kimler oldu u, ölenlerin güvenlik güçlerine ate edip etmedi i, olay yerinden elde edilen ate li silah ve bunlara ait mermilerin kime ait oldu u ve cesedi bulunan ki iler nasıl öldü ü yönünde bir beyanda bulunmamı tır. Buna kar ın B.Ç. ve R. . ate eden ki inin güvenlik güçlerince öldürüldü ünü, M.T.Z. güvenlik güçlerinin kendilerine ate edilen yöne do ru ate etti ini ve ate eden ahsın öldürüldü ünü, Z.D. ise güvenlik güçlerine ate edenlerin toplulu un önündeki ki iler oldu unu söylemi tir. Ayrıca olay yerinde bulunan ate li silahların üçünün olay esnasında kullanıldı ı, bu silahlardan birinin bir bekçiden gasbedildi i ve olayda kullanılmayan üç silahın haklarında Diyarbakır DGM nezdinde kamu davası açılan üç üpheliye ait oldu u belirlenmi tir. Olaylara karı tıkları gerekçesiyle 56 sanık hakkında faili gayri muayyen ekilde öldürme, devletin bölünmezli i aleyhine propaganda, güvenlik kuvvetlerine fiilî mukavemet ve 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyü leri Kanunu'na muhalefet suçlarını i ledikleri iddiasıyla açılan kamu davası, beraat kararıyla

sonuçlanmı tır.

13. Olay tarihinde Diyarbakır DGM Cumhuriyet Ba savcılı ında (DGM Ba savcılı ı) görevli iki Cumhuriyet savcısı tarafından olay yerinde incelemeler yapılmı tır. nceleme nedeniyle düzenlenen Olay Yeri Ke if Zaptı'nda; ba ka hususlar yanında olay yerinde çok sayıda güvenlik personeli bulundu u, Kulp istikametine do ru geli te yolun sa ında çok sayıda aracın bulundu u, 200 kadar ki inin güvenlik görevlilerince yerde yatar hâlde bekletildi i, araçların tamamına yakın kısmının camlarının kırılmı oldu u, bazı araçların üzerinde kur un izlerinin bulundu u, araçlardaki hasarın büyük oldu u ve araç içlerindeki cam kırıkları nedeniyle herhangi bir mermi çekirde ine rastlanmadı ı kayda alınmı tır.

14. Olay yerinde bulunan be ceset üzerindeki ölü muayene ve otopsi i lemleri aynı gün DGM Ba savcılı ında görevli dört Cumhuriyet savcısının huzurunda iki hekim tarafından yapılmı tır. Yapılan i lemlere göre ölümler, ate li silah yaralanmasından ileri gelmi tır.

15. Kolluk görevlilerince olay yerinin basit bir krokisi çizilmi tır.

16. Ba vurucu ehmus Altında 'ın yaralanması ve di er ba vurucuların yakınlarının ölümü ile sonuçlanan olayla ilgili bir soru turma ba latan Kulp Cumhuriyet Ba savcılı ı (Cumhuriyet Ba savcılı ı), olay hakkında DGM Ba savcılı ınca tahkikat yürütüldü ü gerekçesiyle görevsizlik kararı verip soru turma evrakını DGM Ba savcılı ına göndermi tır.

17. DGM Ba savcılı ı i lendi i iddia olunan suçun kendi görev alanına girmedi i gerekçesiyle kar ı görevsizlik kararı verip soru turma evrakını Cumhuriyet Ba savcılı ına iade etmi tır.

18. Cumhuriyet Ba savcılı ı, Diyarbakır I Jandarma Alay Komutanı .Y. hakkında soru turma yapılabilmesi için izin verilmesi talebiyle dosyayı Adalet Bakanlı ı Ceza leri Genel Müdürlü üne göndermi tır.

19. Adalet Bakanlı ı Ceza leri Genel Müdürlü ü 8/10/1992 tarihli yazısıyla, ilgilinin zabıta amiri sıfatıyla görevli olup olmadı ının tespiti ve bir kısım eksikli in tamamlanması için evrakı Cumhuriyet Ba savcılı ına iade etmi tır.

20. .Y. hakkındaki soru turmayı mevcut soru turmadan tefrik ederek i lem yapılmak üzere Diyarbakır Valili ine gönderen Cumhuriyet Ba savcılı ı 6/7/1993 tarihli ve K. 1993/27 sayılı kararla di er üpheliler yönünden görevsizlik kararı verip soru turma evrakını İçe dare Kuruluna göndermi tır. Sözü edilen mercilerce yürütülen i lemlere ili kin bir bilgi bulunmamaktadır.

21. M.N.A. ve F.B. mirasçılarının 2004 yılında soru turma dosyasının akıbetini sormaları üzerine Diyarbakır Cumhuriyet Ba savcılı ı, Cumhuriyet Ba savcılı ından bilgi istemi tır. Söz konusu talep üzerine Cumhuriyet Ba savcılı ı, Diyarbakır I dare Kurulundan ve Kulp Kaymakamı ından .Y. ve di er üpheliler hakkındaki evrakın akıbetini sorsa da konuyla ilgili herhangi bir belge temin edememi tır. Cumhuriyet Ba savcılı ınca posta ve zimmet kayıtları incelenmi ancak olayla ilgili zimmet kayıtları ile posta listelerinin de kayıp oldu u anla ılmı tır. Durum Cumhuriyet Ba savcılı ınca Bakanlı a bildirilmi tır.

22. Olayla ilgili soru turmanın akamete u radı ını fark eden ba vurucular Dilek Bingöl, ehmus Bulut, Mukadder Okut, Salahattin Altın ve ehmus Altında 18/11/2009 tarihinde Cumhuriyet Ba savcılı ından olayın meydana gelmesinde kusuru bulunanlar hakkında yeni bir soru turma ba latmasını istemi lerdir. Bu talep üzerine Cumhuriyet Ba savcılı ı, olay hakkında yeni bir soru turma ba latmı tır.

23. Diyarbakır Jandarma Komutanlı ı 19/1/2010 tarihli yazısıyla, olayla ilgili olarak Kulp bölgesinde görevlendirilen birlik ve personele ait herhangi bir kayıt bulunamadı ını

bildirmi ancak belirtilen tarihte Ergani Jandarma Komando Tabur Komutanlı ı ile Hazro, Silvan, Lice ve Kulp Jandarma Komando Bölük Komutanlıklarında görevli askerî personele ili kin listeyi Cumhuriyet Ba savcılı ına göndermi tir.

24. Cumhuriyet Ba savcılı ı 7/4/2011 tarihinde otuz üç askerî personel hakkında Kulp Kaymakamlı ından soru turma izni istemi tir. Kulp Kaymakamlı ının soru turmanın genel hükümlere göre yapılması gerekti ine ili kin yazısı üzerine Cumhuriyet Ba savcılı ı, Diyarbakır Bölge dare Mahkemesine (BİM) müracaat etmi tir. B M, isnat edilen kasten öldürme ve kasten yaralama suçlarının görev nedeniyle i lendiklerinin kabul edilemeyece ini ve soru turmanın genel hükümlere göre yapılması gerekti ini belirterek Cumhuriyet Ba savcılı ının itirazını reddetmi tir.

25. Cumhuriyet Ba savcılı ı, ate emri veren ve ölmesi nedeniyle hakkında ek kovu turmaya yer olmadı ına dair karar verilen l Jandarma Alay Komutanı İ.Y.nin emrine uyan otuz dört üpheli hakkında kanun hükmü ve amirin emri ve me ru müdafaa hâlinde birden fazla ki iyi öldürme suçundan kamu davasının açılmasının temini bakımından Diyarbakır Cumhuriyet Ba savcılı ına hitaben fezleke düzenlemi tir.

26. Diyarbakır Cumhuriyet Ba savcılı ı 5/8/2011 tarihinde, olayın nasıl meydana geldi i konusunda görgüye dayalı bilgisi bulunmadı ı anla ılan ba vurucu Salahattin Altın'ın ifadesini istinabe yoluyla almı tir.

27. Diyarbakır Cumhuriyet Ba savcılı ı, fezlekedeki pek çok eksiklik (aşıl soru turma dosyasının kayıp olması ve eki belgelerin fotokopi ve okunaksız olması, hangi üphelinin hangi eylemi i ledi inin açık olarak belirtilmemesi, bir kısım üphelinin açık kimlik ve adres bilgilerinin tespit edilememesi, savunmalarının alınmamı olması, mü tekilerin açık kimlik bilgilerinin tespit edilmemesi ve delillerinin sorulmaması, fezlekeye konu olaylarla ilgili delillerin dava açmaya yetecek ölçüde olmaması gibi) nedeniyle soru turma evrakım yetkisizlik kararma rapten Cumhuriyet Ba savcılı ına iade etmi tir.

28. Cumhuriyet Ba savcılı ı 13/9/2011 tarihinde ba vurucu eyhmus Bulut'un, 14/9/2011 tarihinde ba vurucu Dilek Bingöl'ün, 15/9/2011 tarihinde ise ba vurucu Mukadder Okut'un ifadesini almı tir. Verdikleri ifadelerden ba vurucuların olayın nasıl meydana geldi ine ili kin bilgilerinin bulunmadı ı anla ılmı tir.

29. Kulp Sulh Ceza Mahkemesi, Cumhuriyet Ba savcılı ının talebi üzerine 3/7/2012 tarihinde soru turma belgelerini inceleme ve söz konusu belgelerden örnek alma hakkının kısıtlanmasına - kanuni istisnaları hariç olmak üzere- karar vermi tir.

30. Cumhuriyet Ba savcılı ı 23/12/2013 tarihinde, yeni bir fezleke düzenleyerek soru turma evrakını Diyarbakır Cumhuriyet Ba savcılı ına göndermi tir. Fezlekedeki anla ıldı ı kadarıyla Jandarma Genel Komutanlı ından olay tarihinde görevli olan askerî personelin listesini temin eden Cumhuriyet Ba savcılı ı, listede isimleri yazılı otuz üç ki iden 16'sınm ifadesini almı tir. Ancak ifadesi alınan ki iler ya olay hakkında ba ka bir yerde görevli, izinli veya raporlu olduklarını ya olayı hatırlamadıklarını ya da olay yerine gitmediklerini beyan etmi lerdir. Bahse konu fezlekenin sonuç kısmı öyledir:

“Mü tekilerin ikayeti, üphelilerin savunmaları, nüfus sicil ve sabıka kaydı örnekleri, otopsi tutanakları, olay yeri inceleme raporu ikayetçiler vekilinin dilekçesi, Kulp Cumhuriyet Ba savcılı ı'nın 1992/195 1992/9 soru turma sayılı dosyalarının suretleri, çi leri Bakanlı ı Jandarma Genel Komutanlı ının 23 Haziran 2010 tarihli yazısı ekindeki personel listesi ve di er deliller bir bütün olarak de erlendirildi inde, yukarıda açık kimlik bilgileri yazıldı ı üphelilerin üzerlerine atılı suçu ayrı ayrı i ledikleri anla ılmakla;

üpheliler hakkında Diyarbakır A ır Ceza Mahkemesinde ... [kanun hükmü ve amirin emriyle birden fazla ki iyi öldürme suçundan] kamu davası açılmak üzere soru turma evrakı Fezlekeye ba lı olarak ekte gönderilmi tir.”

31. Ba vurucular 8/4/2014 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel ba vuruda bulunmu tur.

32. Diyarbakır Cumhuriyet Ba savcılı ı, Cumhuriyet Ba savcılı ınca düzenlenen fezlekede üpheli olarak yer alan fakat daha önce beyanları tespit edilemeyen ki ilerin ifadelerinin alınması için birçok kez istinabe yoluna ba vurmu tur. fadesi alınanlar, ya olay hakkında ba ka bir yerde görevli, izinli veya raporlu olduklarını ya olayı hatırlamadıklarını ya da olay yerine gitmediklerini beyan etmi lerdir.

33. Kara Kuvvetleri Komutanlı ı ve Jandarma Genel Komutanlı ı ile yaptı ı yazı malarla isimleri fezlekede yazılı olan ki ilerden bir ba ka yerde görevli olanlar ile raporlu veya izinli olanları tespit eden Cumhuriyet Ba savcılı ı, güvenlik güçlerinin me ru savunma kapsamında hareket ettikleri gerekçesiyle 2/11/2017 tarihinde üpheliler hakkında kovu turmaya yer olmadı ına dair karar (kovu turmasızlık kararı) vermi tir. Anılan kararın ilgili kısımları öyledir:

“.....

Maktullerin ölümüne ve mü teki eyhmus ALTINDA 'ın yaralanmasına sebebiyet veren ate li silahın olay yerinde görevli jandarma personeline ait oldu una ve dolayısıyla jandarma personelinin maktullerin ölümüne ve mü teki eyhmus ALTIDAG'ın yaralanmasına sebebiyet verdi ine dair hiçbir delil bulunmadı ı, ölenlerin vücutlarından çıkarılan ya da olay yerinde ele geçirilen mermi çekirde i ve bo kovanların hangi jandarma personelinin silahından ate edildi ine dair bilirk i incelemesi bulunmadı ı gibi ba kaca bir delilin de bulunmadı ı

Olayı tarafsızlıkla anlatabilecek bir tanık beyanı olmadı ı gibi olayı görüntüleyen bir kamera kaydının da bulunmadı ı

Ancak bütün bu hususlar gözardı edilerek jandarma personelinin maktüllerin ölümüne ve mü tekinin yaralanmasına sebebiyet verdi i kabul edilse dahi Kulp ilçesinde meydana gelen bu olayda kollu un zor kullanma yetkisi ve silah kullanma yetkisi hatta zorunlulu unun olu mu bulundu u,

... [G]üvenlik güçlerinin defaten ölen ve yaralananların da içinde bulundu u bu gruba izinsiz toplantı ve gösteri yürüyü ü yaptıkları ve bölücü nitelikte slogan atmamaları yönünde sözlü uyarılarda bulunmaları, ancak grubun sözlü uyarılara aldırmayarak ta ve sopalarla güvenlik güçlerine saldırması, güvenlik güçlerinin buna ra men sözlü uyarı yapmaya devam etmeleri, gruptaki ki ilere kar ı herhangi bir fiziksel iddete ba vurmamaları fakat grubun bununla da yetinmeyerek silahla, güvenlik güçlerine ate etmeleri ve açılan bu ate neticesinde bir askerin ehit edilmesi dikkate alındı ında TCK'nın 25. maddesinde düzenlenen me ru müdafaa artlarından haksız saldırının olayda olu tu u, güvenlik güçlerinin saldırıyı bertaraf etmek için zorunlu olarak kendilerine ve beraberindeki arkada larına yönelen bu saldırıyı ya am haklarını korumak için ate etmek zorunda kaldıkları, güvenlik güçlerinin, kendilerine kar ı açılan ate e, ate le kar ılık vermelerinin mutlak ve gerekli bir savunma oldu u, olay anında yakalanan ve haklarında i lem yapılan üphelilerin alınan ifadelerinden de anla ılaca ı üzere ilk haksız hareketin gruptan geldi i ve güvenlik güçlerinin kendilerine silahla ate eden ki ilere kar ı ate ettikleri ve ölen ve yaralananların grubun ön tarafında bulunan grubu yönlendiren ve güvenlik güçlerine silahla ate eden ki iler oldu u, saldırganların silahla ate etmeleri ve bir askeri ehit etmeleri nedeniyle o ana kadar silah kullanmayan, sözlü uyarılarda bulunmak suretiyle ortamı sakinle tirmeye çalı an güvenlik güçlerinin silahla ate ettikleri dolayısıyla saldırı ve savunmanın orantılı oldu u ... 24/12/1991 de Kulp ilçesinde meydana gelen olayda güvenlik güçleri lehine me ru müdafaa artlarının olu tu unun... kabulü gerekti i

Tüm bu veriler do rultusunda 24/12/1991 tarihinde meydana gelen olayda güvenlik güçlerinin me ru savunma halinde kaldıklarının kabulü gerekti i ve bu nedenle ... üpheli güvenlik görevlileri hakkında TCK'nın 25 maddesi uyarınca ceza verilemeyece i, ceza sorumluluklarının ortadan kalktı ı anla ıldı ından

üpheliler hakkında üzerlerine atılı suçlardan

KAMU ADINA KOVU TURMAYA YER OLMADI INA ... karar verildi. ”

34. Ba vurucular Dilek Bingöl, eyhmus Bulut, Mukadder Okut, Salahattin Altın ve ehmus Altında 'ın kovu turmasızlık kararına yönelik itirazı Diyarbakır 2. Sulh Ceza Hâkimli i tarafından reddedilmi tir. Kovu turmasızlık kararına yapılan itirazda, soru turma dosyasının incelenemedi ine ve bu durumun kovu turmasızlık kararma etkili bir biçimde itiraz edilmesini engelledi ine dair bir ikâyetin yer almadı ı görülmü tür.

IV. LG L HUKUK

35. 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 49., 228., 448., 452., 456., 457. ve 458. maddeleri ile 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 25., 81., 86., 87. ve 256. maddeleri.

V. NCELEME VE GEREKÇE

36. Mahkemenin 9/1/2020 tarihinde yapmı oldu u toplantıda ba vuru incelenip gere i dü ünüldü:

A. Ba vurucuların ddiaları ve Bakanlık Görü ü

37. Ba vurucular; 24/12/1991 tarihinde Diyarbakır'ın Kulp ilçesinde görev yapan kolluk güçlerinin yasal ko ulları olu madı ı hâlde silah kullanmak suretiyle yedi ki inin ölümüne ve iki ki inin yaralanmasına neden oldu unu, soru turma makamlarının da bu olayı etkili ve süratli biçimde soru turmadıklarını, soru turma dosyasını inceleme haklarının kısıtlanması nedeniyle edinebildikleri tek bilginin Cumhuriyet Ba savcılı ınca düzenlenen fezlekenin Diyarbakır Cumhuriyet Ba savcılı ına gönderilmesi oldu unu belirterek etkili ba vuru, adil yargılanma ve ya am haklarının ihlal edildi ini ileri sürmü lerdir.

38. Bakanlık görü ünde; dosyaların görevsizlik kararı ile ilgili idareye gönderilmesinden yakla ık on bir yıl sonra ba vurucuların 2004 yılında Cumhuriyet Ba savcılı ına, Kulp Kaymakamlı ına ve Bakanlı a ba vuruda buldukları, bu ba vuru üzerine kurumlar arası yazı malar sırasında dosyanın kayboldu unun ve İçe dare Kuruluna gönderilip gönderilmedi inin belirlenmesine yarayacak posta ve zimmet kayıtlarının da mevcut olmadı ının 18/3/2005 tarihli Diyarbakır İ dare Kurulu Müdürlü ünün yazısı ile anla ıldı ı, ba vurucuların bu tarihte soru turmanın esası ile ilgili bir ilerleme olmadı ını ö renmi oldukları, bu tarih itibarıyla Avrupa nsan Hakları Mahkemesine (A HM) ba vurma gibi bir seçeneklerinin mevcut oldu u ancak bu yola ba vurmadıkları, dosyanın kayboldu unu ve soru turmanın esası ile ilgili bir ilerleme olmadı ını ö rendikten sonra da yakla ık dört yıl hareketsiz kaldıkları ve 2009 yılında Cumhuriyet Ba savcılı ına ikâyet dilekçesi verdikleri, ba vurucuların ya am hakkı ile ilgili iddialarında özen ve inisiyatif gösterme, ikâyetlerini çok uzun süre geçirmeden yetkili adli mercilere sunma yükümlülüklerinin bulundu u, A HM'e göre bir soru turmanın açılmayaca ını, soru turmada ilerleme olmadı ını, etkili bir ceza soru turması yapılmadı ını ve ileride de böyle bir soru turmanın yürütülece i konusunda en ufak gerçekçi bir ans olmadı ının farkına vardıkları veya varmaları gerekti i andan itibaren ba vurucuların A HM'e ba vurmaları icap etti i, söz konusu andan itibaren A HM'e ba vurma için çok uzun süre beklemeleri veya ortada belli bir neden olmadan beklemeleri durumunda ba vurularının reddedilebilece i, söz konusu ana ne zaman ula ıldı ının tespiti do al olarak davanın artlarına ba lı oldu u ifade edilmi tir.

39. Görü ün devamında, ba vurucuların Anayasa Mahkemesine bireysel ba vuru imkânının getirildi i 23/9/2012 tarihinden itibaren otuz gün içinde Anayasa Mahkemesine ba vurma mkânına sahip oldukları ancak Anayasa Mahkemesine 8/4/2014 tarihinde ba vurdukları, Anayasa Mahkemesinin ceza soru turması devam ederken ve henüz dava zamana ımı süresi dolmadan, yürütülen soru turmanın etkisizli i gerekçesiyle yapılan ya am hakkına ili kin bireysel ba vurularda, her davanın artlarına ba lı olarak de erlendirme yaptı ı ve etkili soru turma yapılmaması sebebiyle ihlal kararı verebildi i (Rahil Dink ve di erleri, B. No:2012/848, 17/7/2014), sonuç olarak ba vurunun 23/9/2012 tarihinden itibaren otuz günlük süre içinde Anayasa Mahkemesine yapılmamı olması nedeniyle reddedilmesi gerekti i belirtilmi tir.

40. Bakanlık görü ünde son olarak Cumhuriyet Ba savcılı ının 2013/21 No.lu Diyarbakır Cumhuriyet Ba savcılı na gönderdi i fezlekede mü teki olarak sadece ba vuruculardan Dilek Bulut (Bingöl), ehmus Bulut, Mukadder Okut, Salahattin Altın ve ehmus Altında 'ın isimlerinin bulundu u, di er ba vurucular Nuriban Öztürk, Heremsi Öztürk, Betül Öztürk, Faruk Öztürk ve Sevgül Öztürk'ün fezlekede mü teki olarak yer almadı ı, bu ki ilerin olayın meydana geldi i 1991 yılından Anayasa Mahkemesine ba vuru yaptıkları 2014 yılına kadar kendileri ya da vekilleri aracılı ı ile adli makamlar nezdinde herhangi bir giri imde bulundu una dair bir bilginin ba vuru formunda da bulunmadı ı, ba vurucuların savcılık önünde leri sürmedikleri iddialarım ilk kez Anayasa Mahkemesi önünde bireysel ba vuru yolu ile ileri sürmelerinin mümkün olmadı ı, bireysel ba vurunun ikincil niteli inin bir sonucu olarak ola an kanun yollarında ve genel mahkemeler önünde dayanılmayan iddiaların Anayasa Mahkemesi önünde ikâyet konusu edilemeyece i gibi genel mahkemelere sunulmayan yeni bilgi ve belgelerin de Anayasa Mahkemesine sunulamayaca ı ifade edilmi tir.

41. Ba vurucular Bakanlık görü üne kar ı beyanlarında; kural olarak ya am hakkı ile i kence ve kötü muamele yasa ının ihlal edildi ine ili kin iddialar bakımından devletin etkin soru turma yükümlülü ünün ma durların ikâyetine ba lı olmadı ını, anılan yükümlülü ün hak ihlalinin ö renildi i andan itibaren ba ladı ını, ma durların ikâyetinin olmaması veya dosyanın akıbeti hakkında giri imde bulunmamaları devletin bu yükümlülü ünü ortadan kaldırmadı ı gibi ma durlara atfedebilecek bir kusurun varlı ından da bahsedilemeyece ini, olay hakkında resen bir soru turma yürütülmesi gerekti ini öne sürüp ba vuruya konu edilen soru turmadaki ihmalleri sıralamı lardır.

B. De erlendirme

42. Anayasa Mahkemesi olayların ba vurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile ba lı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Ba vurucular tarafından ileri sürülen iddiaların ya am hakkının maddi ve usul boyutunun ihlal edildi ine yönelik olması nedeniyle ba vurunun ya am hakkı kapsamında incelenmesi gerekli ve yeterlidir.

43. Bununla birlikte di er ba vurucuların yakınlarının ba vuruya konu olay esnasında ölmeleri nedeniyle bu ki iler yönünden ba vurunun ya am hakkı kapsamında incelenmesi mümkün ise de ba vurucu ehmus Altında 'ın olayda yaralanıp sonrasında sakat kalması nedeniyle anılan ba vurucu yönünden ba vurunun ya am hakkı kapsamında incelenip incelenemeyece inin de erlendirilmesi gerekir.

44. Bir olayda ya am hakkına ili kin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli artlardan biri do al olmayan bir ölümün gerçekleşmesi olmakla birlikte ölümle sonuçlanmayan bir olaya ili kin ba vuru da ma dura kar ı gerçekleşti rilen eylemin niteli i ve failin amacı gibi somut olayın ko ulları dikkate alınarak ya am hakkı kapsamında incelenebilir. Bu de erlendirme yapılırken eylemin potansiyel olarak öldürücü niteli i olup olmadı ı ile maruz kalınan eylemin ma durun fiziki bütünlü ü üzerindeki sonuçları önem ta imaktadır (Yasin A ca, B. No: 2014/13163, 11/5/2017, §§ 109, 110; Mustafa Çelik ve Siyahmet

45. Somut olayda ba vurucu ehmus Altında 'ın maruz kaldı ını ileri sürdü ü silahlı gücün öldürücü niteli i olması ba vurudaki di er faktörlerle birlikte de erlendirildi inde ba vurunun ehmus Altında yönünden de ya am hakkı kapsamında incelenmesi gerekti i sonucuna varılmı tır.

46. Öte yandan etkili soru turma açısından inceleme yapılan bölümde açıkça ortaya konuldu u üzere ba vuruya konu edilen soru turmaya ili kin belgelerde ba vurucuların yakınlarının nasıl öldü ü, ba vurucu ehmus Altında 'ın ne ekilde yaralandı ı ve silah kullanımının ba ka bir çarenin kalmadı ı zorunlu bir durumda ve ölçülü bir biçimde gerçekleşip gerçekleşmedi i açıklı a kavu turulmamı tır. Bu husus hiç üphesiz soru turmadaki eksikliklerden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle ya am hakkının maddi boyutunun ihlal edilip edilmedi inin tespitine imkân verecek ölçüde bilgi ve belge bulunmadı ından ya am hakkı kapsamındaki inceleme ya am hakkının usul boyutuyla sınırlı olacaktır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Ma dur Sıfatı ve Bu Ba lamda Ki i Yönünden Yetkiye li kin Kabul Edilebilirlik Kriteri Yönünden

47. Ba vurucu Salahattin Altın, olayda hayatını kaybeden M.N.A.nm babasıdır. Ba vurucular Heremsi Öztürk, Betül Öztürk, Faruk Öztürk ve Sevgül Öztürk olayda hayatını kaybeden Ö.Ö.nün çocukları; Nuriban Öztürk ise e idir. Ba vurucu ehmus Altında , olayda açılan ate sonucu yaralanıp sakat kalmı tır. Ba vurucular eyhmus Bulut ve Dilek Bingöl, olayda hayatını kaybeden F.B.nin çocuklarıdır. Bu nedenle anılan ki iler yönünden ba vuruda, ba vuru ehliyeti açısından bir eksiklik bulunmamaktadır.

48. Ba vurucu Mukadder Okut'un F.B.nin e i oldu u ifade edilmekle birlikte kendisiyle resmî nikahının bulunmadı ı anla ılmı tır. Bununla birlikte eyhmus Bulut ve Dilek Bingöl'ün anılan iki ki inin mü terek çocukları oldu u ve ceza soru turması sürecinde de Mukadder Okut'a mü teki sıfatı verildi i görülmü tür. Bu nedenle ba vurucu Mukadder Okut'un F.B.nin ölümünden dolayı olarak etkilendi i ve bu nedenle dolayı ma dur sıfatını ta ıdı ı sonucuna varılmı tır. Dolayısıyla ba vurucu Mukadder Okut'un ma dur sıfatı yönünden de ba vuruda bir eksiklik bulunmamaktadır (resmî nikah bulunmasa bile ba vurucuların dolayı ma dur sıfatlarının kabul edildi i ba vurular için bkz. Duygu Altında ve di erleri, B. No: 2015/18411, 13/9/2018, § 59; Aısha Fares, B. No: 2015/18701, 31/10/2018, §75).

b. Ba vuru Yollarının Tüketilmesine ve Süre A ımına li kin Kabul Edilebilirlik Kriterleri Yönünden

i. Ba vurucular Sevgül Öztürk, Nuriban Öztürk, Heremsi Öztürk, Betül Öztürk ve Faruk Öztürk Yönünden

49. Bireysel ba vuru yolunun ikincil niteli i gere i Anayasa Mahkemesine ba vuruda bulunulabilmesi için öncelikle ola an kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Ba vurucunun bireysel ba vuru konusu ikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip oldu u bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve ba vurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermi olması gerekir (smail Bu ra lek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

50. Ölen Ö.Ö.nün yakınları olan ba vurucular Sevgül Öztürk, Nuriban Öztürk, Heremsi Öztürk, Betül Öztürk ve Faruk Öztürk yakınlarının ölümü ile ilgili ikâyetlerini hiçbir suretle soru turma makamları önünde dile getirmemi lerdir. Di er ba vurucular da Ö.Ö.

nün yakınları oldukları yönünde Anayasa Mahkemesine bir bilgi vermemi lerdir. Devletin do al olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sa layabilecek etkili resmî bir soru turma yapmaya ili kin yükümlülü ü, ba vurucuları yakınlarının ölümüyle ilgili soru turmaları özenle takip etme mükellefiyetinden muaf tutmamaktadır. Bu sebeple Ö.Ö.nün ya am hakkının ihlal edildi i iddiasıyla ilgili olarak hukuk sisteminde mevcut olan hukuk yollarının tüketilmedi i sonucuna varılmı tır (yakınlarının ölümü ile sonuçlanan olay hakkında yürütülen ceza soru turmasına bizzat katılmayan, soru turma i lemlerine katılmak için herhangi bir talepte bulunmayan ve soru turma sonucunda verilen kovu turmaya yer olmadı ina dair karara itiraz etmeyen ba vurucuların ba vuru yollarım tüketmediklerinin kabul edildi i karar için bkz. Bedih Durmaz ve di erleri, B. No: 2014/5534, 7/3/2018, §§ 44-46).

51. Açıklanan gerekçelerle ba vurucular Sevgül Öztürk, Nuriban Öztürk, Heremsi Öztürk, Betül Öztürk ve Faruk Öztürk'ün ya am hakkının usul boyutunun ihlal edildi ine ili kin iddialarının di er kabul edilebilirlik ko ulları yönünden incelenmeksizin ba vuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez oldu una karar verilmesi gerekir.

ii. Di er Ba vurucular Yönünden

52. Ya am hakkının ihlal edildi i ikâyetleriyle ilgili soru turmaların etkili olup olmadı ı yönünden incelenebilmesi için -mutlak surette gerekli olmasa da- yürütülen soru turmanın makul bir süreyi a maması artıyla ilgili kamu makamları tarafından nasıl sonlandırılaca ının beklenmesi bireysel ba vuru ile getirilen koruma mekanizmasının ikincil niteli ine uygun olacaktır (Rahil Dink ve di erleri, § 76; Hüseyin Caru , B. No: 2013/7812, 6/10/2015, §46).

53. Di er taraftan ba vurucuların yetkili makamlara müracaat etmelerine ra men do al olmayan bir ölümle ilgili soru turma ba latılmamı sa, ba latılan soru turmada ilerleme yoksa veya soru turma artık etkisiz bir hâl almı sa ba vuruculardan soru turmanın sonucunu beklemelerini istemek makul olmayacaktır. Böyle bir durumda ba vurucular, gerekli özeni göstermeli ve ikâyetlerini çok uzun süre geçirmeden Anayasa Mahkemesine sunabilmelidir (Rahil Dink ve di erleri, § 77). Zira soru turmanın etkilili ini sa layacak bir ba vuru yolu bulunmamaktadır. O hâlde anılan ihlal iddiaları yönünden ba vuru yollarının tüketilmesi gerekmemektedir (Yasin A ca, § 121). Böyle bir durumda ba vurucular, etkili bir soru turma yürütülmedi inin farkına vardıkları veya varmaları gerekti i andan itibaren otuz gün içinde bireysel ba vuruda bulunmalıdır. Do al olarak ba vurucuların etkili bir soru turma yürütülmedi inin ne zaman farkına varması gerekti i her ba vurunun artlarına ba lı olarak de erlendirilecektir (Adele Azizo lu ve Sadat Azizo lu, B. No: 2014/15732, 24/1/2018, § 87).

54. Soru turmada ilerleme sa lanaca ina dair umut verici geli meler ve gerçekçi varsayımlar bulundu u, soru turmanın ilerlemesini sa layıcı tedbirler alındı ı sürece ba vuruculardan ba vuru yollarını tüketmeden bireysel ba vuruda bulunması beklenmemelidir. Ancak bu hâlde dahi soru turmanın daha sonra etkisizle ti ini ö renen ba vurucular, durumun farkına vardıkları veya varmaları gerekti i andan itibaren süresi içinde bireysel ba vuruda bulunmalıdır (Adele Azizo lu ve Sadat Azizo lu, § 88).

55. Somut olayda 2009 yılında ba vurucuların ikâyeti sonrası 2011 yılına kadar bazı soru turma i lemlerinin yürütüldü ü ve sonrasında Cumhuriyet Ba savcılı ı tarafından 2011 yılında olay hakkında fezleke düzenlenerek dosyanın Diyarbakır Cumhuriyet Ba savcılı ına gönderildi i anla ılmaktadır. Bakanlık görü ünde, ba vurunun 23/9/2012 tarihinden itibaren otuz günlük süre içinde Anayasa Mahkemesine yapılmamı olmasi nedeniyle reddedilmesi gerekti i ifade edilmi olmakla birlikte 2011 yılında eksiklikler bulundu undan bahisle reddedilen fezleke sonrasında eksikliklerin giderilmesi amacıyla üpheli ve mü teki ifadelerinin alınması gibi soru turma i lemlerinin yürütüldü ü ve 23/12/2013 tarihli ikinci bir fezleke düzenlendi i görülmektedir. Dolayısıyla 23/9/2012 tarihinden ikinci fezlekenin düzenlendi i tarihe kadarki dönem için ba vurucular açısından soru turmada ilerleme olmadı ının ve etkili bir ceza soru turması yapılmadı ının farkına

vardıkları veya farkına varmaları gerektiği yönünde değerlendirilmesinin mümkün olmadığını sonucuna ulaşılmıştır. Yani 23/9/2012 tarihinden sonra yapılan soruşturmaları soruşturmada ilerleme sağlanacağına dair umut verici gelişmeler olarak kabul edilmiştir. Bu durumda başvuruların tüketilmediği düşünülebilir ancak Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuruların tüketilmeden önce yapılan başvuruların, başvuruların incelenme tarihi öncesine kadar tüketilmesi koşuluyla incelemektedir (Ziver Demircan, B. No: 2014/235, 3/2/2016, §§ 41-48). Başvuruya konu edilen soruşturma da bireysel başvurunun incelendiği tarihten önce sona erdirilmeden başvuruların tüketilmesi yönünden başvuruda bir eksiklik bulunmamaktadır.

56. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurular Mehmet Altında, Salahattin Altın, Mehmet Bulut, Mukadder Okut ve Dilek Bingöl'ün yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddialarının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

57. Devlet, yaşam hakkının etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında doğrudan olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlamakla yükümlü olacaktır. Soruşturma yürütmek durumundadır (Serpil Kerimoğlu ve diğ. erleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 54).

58. Kamu görevlilerinin güç kullanımı sonucu gerçekleşen ya da gerçekleştiği iddia edilen ölümlere ilişkin soruşturmaların etkili olabilmesi için soruşturma makamlarının olaya karışmamaları ve olabilecek kişilerden başımsız olması gerekir. Soruşturma makamlarının sadece hiyerarşik ve kurumsal başımsızlığı yeterli olmayıp aynı zamanda soruşturmanın da fiilen başımsız olarak yürütülmesi gerekir (Cemil Danişman, B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 96).

59. Ceza soruşturmasının etkililiği için soruşturma makamlarının resmen ve derhâl harekete geçerek ölüm olayını aydınlayabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlamakla yükümlü bütün delilleri tespit etmeleri gerekir. Soruşturmada ölüm olayının nedeninin veya sorumlu kişilerin belirlenmesi imkânını zayıflatan bir eksiklik, etkili soruşturma yükümlülüğüne aykırılık oluşturabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğ. erleri, § 57).

60. Bununla birlikte soruşturmanın etkililiğini sağlamak için en alt seviyedeki inceleme, başvuruya konu soruşturmanın kendine özgü koşullarına göre değerlendirilmelidir. Buradaki etkililik, ilgili tüm olaylar temelinde ve soruşturmanın pratik gerçekleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu nedenle soruşturmanın etkililiği bakımından her olayda geçerli olmak üzere bir asgari soruşturma ilkeleri listesi veya benzeri bir asgari ölçüt belirlemek mümkün değildir (Fahriye Erkek ve diğ. erleri, B. No: 2013/4668, 16/9/2015, § 68).

61. Ceza soruşturmasının etkililiğini sağlamak için yapılacak hususlardan biri de fiilen hesap verilebilirliği sağlamak için soruşturma sürecinin kamu denetimine açık olmasıdır. Ayrıca her olayda ölen kişilerin yakınlarının menfaatlerini korumak için bu süreçte gerekli olduğu ölçüde katılımları sağlanmalıdır (Serpil Kerimoğlu ve diğ. erleri, § 58).

62. Etkili olduğunun kabul edilebilmesi için ceza soruşturmasının makul bir özen ve süratle yürütülmesi gerekir (Salih Akkuş, B. No: 2012/1017, 18/9/2013, § 30). Bu husus hukuk devletine bağlı olarak sağlanması, hukuka aykırı eylemlere hoşgörü ve tevük gösterildiği görünümü verilmesinin engellenmesi yönünden bir gerekliliktir.

63. Son olarak etkili bir soruşturmada söz edilebilmesi için soruşturma sonucunda alınan kararın soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir

analizine dayalı olması, bunun yanı sıra söz konusu kararın ya am hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın aradığı zorunlu bir durumdan kaynaklanan ölçülü bir müdahale olup olmadığına yönelik bir değerlendirme içermesi gerekmektedir (Cemil Danişman, § 99).

b. İnkelerin Olaya Uygulanması

64. Ba vurucuların soru turma makamlarının üpheli ölüm olayı üzerine resen harekete geçmesi, soru turmaya etkili katılım ve soru turmanın ba ımsızlığı konularında herhangi bir iddiaları bulunmadığı gibi sözü edilen hususlar yönünden ba vuruya konu edilen soru turmada bir eksiklik de görülmemiştir. Nitekim olayı haber alan DGM Ba savcılığı nda görevli Cumhuriyet savcıları resen harekete geçip olay yerini incelemi ve iki hekim tarafından icra edilen ölü muayene ve otopsi işlemleri sırasında hazır bulunmuştur. Ba vurucular taleplerini soru turma makamlarına iletebilmiş, kovu turmasızlık kararına itiraz edebilmiş ve soru turmaya katılım konusunda herhangi bir engelleme kararı almamıştır. Kulp Sulh Ceza Mahkemesi, soru turma belgelerini inceleme ve söz konusu belgelerden örnek alma hakkını kısıtlasa da ba vurucular, kovu turmasızlık kararına yaptıkları itirazda soru turma dosyasına erişemediklerine dair bir şikâyetle bulunmamıştır. Ayrıca Cumhuriyet savcılarınca yürütülen soru turmada olaya karışabilecek herhangi bir kamu görevlisi görev almamıştır. Bununla birlikte ba vuruya konu soru turmanın diğer etkili soru turma ilkeleri yönünden de incelenmesi gerekir.

65. .Y. hakkındaki soru turmayı mevcut soru turmadan tefrik ederek işlem yapılmak üzere Diyarbakır Valiliğine gönderen Cumhuriyet Ba savcılığı 6/7/1993 tarihli ve K. 1993/27 sayılı kararla diğer üpheliler yönünden görevsizlik kararı verip soru turma evrakını İçişleri Bakanlığına Kuruluna göndermiş ancak her iki soru turmanın akıbetini araştırmamıştır. Öyle ki soru turma dosyalarının kayıp olduğu bir kısım ba vurucunun 2004 yılında yaptığı ba vuru üzerine fark edilmiştir (bkz. § 21). Buna rağmen Cumhuriyet Ba savcılığı konuyla ilgili yeni bir soru turma ba latmak için bir kısım ba vurucunun 18/11/2009 tarihinde suç duyurusunda bulunmasını beklemiştir. Ayrıca üphelilere atfedilen eylemin genel soru turma usulüne tabi olduğu Kulp Kaymakamlığına bildirilmesine rağmen Cumhuriyet Ba savcılığı, soru turma izninin gerekli olduğu gerekçesiyle B M'e ba vurmuştur. Yalnızca bu hususlar soru turmanın makul bir sürat ve özenle yürütülmediği sonucuna varılması için yeterlidir.

66. Ba vuru konusu olaydaki gibi bir olayın nasıl gerçekleştiğine ve faillerinin kimler olduğuna dair farklı ve sınırlı bilgiler bulunduğu durumlarda olaya ilişkin maddi bulgulara hemen el konulması ve bunların incelenmesi, bunun yanı sıra üpheli herhangi bir şey görmesi ya da duyması olası ki ilerin kısa süre içinde sorgulanması ölüm olayının nedeninin veya sorumlu ki ilerin ortaya çıkarılması açısından büyük bir önem arz etmektedir (Yavuz Durmuş ve diğ. ler, B. No: 2013/6574, 16/12/2015, § 61). Geçen zamanla birlikte kaçınılmaz bir şekilde delillerin kaybolması, tanıkların yer değiştirmesi ve ya anıların hatırlamanın güçleşmesi gibi nedenlerle delil toplama ve olayın gerçekleşme şeklinin belirlenmenin giderek zorlaşması açıktır (Yavuz Durmuş ve diğ. ler, § 62). Ne var ki;

i. Olayın hemen akabinde yapılması mümkün iken güvenlik güçlerine mensup hangi ki ilerin ateşli silah kullandığının tespitine, bu bağlamda olay yerinde bulunması muhtemel kovanlar ile güvenlik güçlerinin silahlarının balistik yönden incelenmesine yönelik bir işlem yapılmamıştır.

ii. Olay esnasında silah kullanmayan ancak olay hakkında bilgisi olan güvenlik güçlerine mensup ki ilerin, olay esnasında yaralanan ki ilerle olay nedeniyle haklarında herhangi bir işlem yapılmayan ve bu nedenle tanık sıfatını haiz ki ilerin beyanlarının alınması için çaba gösterilmemiştir.

iii. Güvenlik güçlerine ateş eden kişilerin saptanması için olay yerinden elde edilen ateşli silahlar üzerinde parmak izi incelemesi yapılmamıştır.

iv. Üzerilerindeki kurşun izlerine rağmen hasar gören araç incelenmemiştir, yolların cam kırıkları nedeniyle olay yerindeki araçların içinde bulunan mermi çekirdekleri toplanmamıştır.

67. Somut olay açısından kritik hususun silah kullanımının hangi koşullarda gerçekleştiği ve silahlı güç kullanımının meşru savunmaya dayanıp dayanmadığı olduğu nazara alındığında toplanmayan delillerin soruşturmanın sonucuna doğrudan etki ederek olayın nasıl gerçekleştiğinin belirlenmesini engellediği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan soruşturmada ölüm olayını aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delillerin toplandığından da söz edilebilmesi mümkündür.

68. Son olarak belirtmek gerekir ki ba vurucu Mehmet Altında ile ba vurucular Mehmet Bulut, Mukadder Okut ve Dilek Bingöl'ün yakınlarının güvenlik güçlerine ateş edip etmediğine ya da taahhüt veya sopalarla saldırıp saldırmadığına, ba vuruya konu edilen ölüm ve yaralanma olayının nasıl gerçekleştiğine dair somut kanıtlar bulunmamasına rağmen güvenlik güçlerinin meşru savunma içinde hareket ettikleri gerekçesiyle kovuşturmasızlık kararı verilmesi, soruşturma sürecinde elde edilen kanıtların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analize tabi tutulması gerekmektedir.

69. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

70. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı ve (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, ba vurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmıyorsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde ba vurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

71. Ba vurucular ihlalin tespit edilmesini istemi ve tazminat talebinde bulunmuştur.

72. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK] B. No: 2014/8875, 7/6/2018,) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğ. erleri, B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

73. Bireysel ba vuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması,

ihlale neden olan karar veya i lemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

74. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi Çözümü'nün 79. maddesinin 1 numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kuramlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken i lemleri yerine getirmektir. (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri, §§ 57-59, 66, 67).

75. İncelenen başvuruda yam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına verilen kovuşturmasızlık kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

76. Bu durumda yam hakkının usul boyutuna ilişkin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden soruşturma ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken i lemler Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun şekilde yapılacak yeni bir soruşturma sonucunda yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden soruşturma yapılmak üzere Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

77. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurucuların uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için yam hakkının usul boyutunun ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karılığında başvurucular Seyhmus Bulut, Mukadder Okut ve Dilek Bingöl'e mütereken net 40.000 TL; başvurucular Salahattin Altın ile Seyhmus Altında'ya ayrı ayrı net 40.0 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

78. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan 3.206,10 TL yargılama giderinin başvurucular Seyhmus Altında, Salahattin Altın, Seyhmus Bulut, Mukadder Okut ve Dilek Bingöl'e mütereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucular Sevgül Öztürk, Nuriban Öztürk, Heremsi Öztürk, Betül Öztürk ve Faruk Öztürk yönünden yam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucular Seyhmus Altında, Salahattin Altın, Seyhmus Bulut, Mukadder Okut ve Dilek Bingöl yönünden yam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın

KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Ba vurucular ehmus Altında , Salahattin Altın, eymus Bulut, Mukadder Okut ve Dilek Bingöl yönünden Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının gerektirdiği etkili soruşturma yürütme yükümlülüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına GÖNDERİLMESİNE,

D. Ba vurucular eymus Bulut, Mukadder Okut ve Dilek Bingöl'e mütekeren net 40.0 TL; ba vurucular Salahattin Altın ile ehmus Altında 'a ayrı ayrı net 40.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 206,10 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan 3.206,10 TL yargılama giderinin ba vurucular ehmus Altında , Salahattin Altın, eymus Bulut, Mukadder Okut ve Dilek Bingöl'e mütekeren ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben ba vurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/1/2020 tarihinde OYBRLİYLE karar verildi.